

A gondatlanság gondos bírója

Dr. Csere Katalin kúriai tanácselnök a büntetőbíráskodás szépségeiről, az igazságügyi szakértés kulisszáiról, férje iránymutatásairól és a bibliai utazásokról

„Harmincévnyi büntetőbíráskodás ellenére még mindig meg tud lepni az emberi gonoszság és kegyetlenség” – fogalmazza meg bírói lelkületét Csere Katalin, a Kúria tanácselnöke, de „bármilyen furcsán is hangzik, engem a krimik kapcsolnak ki”. Az eredendően állatorvosnak készülő, neves ügyvéd férjével sokszor zenehallgatással kikapcsolódó bírónő a szakértői bizonyítás összetett kérdéseivel idestova húsz éve foglalkozik. Több évtized tapasztalásával tudja, „egyetlen ember sem lehet minden percben tökéletes formában, így bárki kerülhet gondatlan elkövetői helyzetbe”. Férjével hosszú ideig szenvedélyes oktatók is voltak, és bár egész életükben a Balatonon pihentek, most, hogy a férje végzett teológus lett, kedvük támadt a bibliai szenthelyek felkeresésére.

► Ön 2014-ben tagja volt a Kúria szakértői bizonyítással kapcsolatos joggyakorlat-elemző csoportjának. Ezzel párhuzamosan zajlott a Rezesova-ügy tárgyalása, amelynek első fokú eljárása hemzsegett a szakértői ellentmondásoktól, az egyik legelismertebb szaktekintélyt, Melegh Gábort a másodfokú bíróság kizárta. A tapasztalatai alapján megbízhatóan támasz-

koznak-e a bírák ezekre az igazságügyi szakértői állásfoglalásokra?

E témakörrel régóta foglalkozom. Még 1995-ben „Szakértői bizonyítás a büntetőügyekben” címmel – két ügyvéddel közösen – tartottam előadást a Magyar Kriminológiai Társaság tagjaként. A Kúra joggyakorlat-elemző csoportja nem vizsgálta, nem is vizsgálhatta a Rezesova-ügyet, illetve annak tanulságait, mivel a jogerős döntés a Budapesti Könyéki Törvényszéken később született meg, mint a joggyakorlat-elemző csoport által a vizsgálat alapjául megjelölt időszak. A konkrét döntésről nem nyilatkozhatok. Természetes, hogy újságolvasóként magam is végigkövettem az eljárást, és úgy gondoltam, az utóbbi idők egyik legnagyobb közérdeklődésre számot tartó közlekedési ügyében a szakértői eljárással, a védelem által felkért, valamint a bíróság által kirendelt szakértői véleményekkel kapcsolatos anomáliák nem hagyhatók figyelmen kívül. A joggyakorlat-elemzés során vizsgált konkrét ügyeken kívül, de szigorúan megvárva a jogerős, másodfokú ítéletet, az eljáró tanácselnöke összefoglalta a szakértői bizonyítás tényszerű adatait és azokat a rendelkezésekre bocsátotta. Ezeket is összevetve a joggyakorlat-elemző csoport megállapításaival, írtam egy nagyobb terjedelmű elemzést

„A vádlott vagy védője által a bíróság előzetes engedélye nélkül beszerzett magánszakértői vélemény jogi minősítése és felhasználása a büntetőeljárásban” címmel. Ebben – ha nem is nevesítve, de – utalok a Rezesova-ügy ellentmondásaira is. Egy bonyolultnak tetsző közlekedési helyzetet kellett tisztázni, ami széleskörű bizonyítást tett szükségessé. Cserélődtek a védők, az átlagosnál több szakértő is „megfordult benne”, köztük a védelem által felkért Melegh Gábor is, aki egy nemzetközileg is elismert szaktekintély. Én évtizedeken át dolgoztam vele és korrekt, jó szakembernek ismertem meg. A másodfokú bíróság egyébként nem csak őt zárta ki az elfoglaltság látszata miatt, hanem egy másik, szintén ismert műszaki szakértőt. Érdekes, hogy a Budapesti Könyéki Törvényszék bírói tanácsa az ellentmondások feloldására és kiküszöbölésére az új műszaki szakértőt a névjegyzékből véletlenszerűen választotta ki. Őt korábban nem ismerték az ügy résztvevői. A bíróság helyszíni bizonyítási kísérletet is szervezett vele az M3-as autópályán. Ez a szakvélemény végül nem volt kedvező a védelem számára. A tanulmányomban azzal is foglalkoztam, milyen dilemmák fogalmazhatók meg a szakértői vélemény felhasználásáról az érdemi döntés meghozatala során. Jól lehet a védelemhez való jog biztosítására, az ügyfélegyenlőség erősítésére, a védelem tényleges lehetőségeinek a javítására – a Büntetőeljárás törvény alapján – a terhelt és a védő közölheti az ügyésszel és a bírósággal, ha szakvéleményt szeretne készíttetni és benyújtani. Am sokszor előfordul, hogy ezt nem előzetesen teszik meg. A már elkészült szakvélemény benyújtásával egy időben kéri, hogy annak készítőjét szakértőként rendeljék ki, s hogy az elkészített okiratot a bizonyítékok körében szakvéleményként kezeljék és persze a szakértőt e minőségében hallgassák meg. Ugyanakkor a védelmi pozícióból is adódóan a bíróságok elé olyan szakvélemények kerülnek, melyek a terheltre nézve kedvezőbbek. A védelemnek nem feltétlenül az objektív igazságot tükröző szakvélemény az érdeke, hanem az, hogy kétségessé tegye a korábbi, az ügyfelét terhelő szakvéleményt. Bár az Alkotmánybíróság egyik határozata alapján felülvizsgálta a Büntetőeljárás törvény előírja, hogy az eljárás során keletkezett iratokról – többek között – a terheltnek és a védőnek is ingyenesen másolatot kell biztosítani, de sem a felkért szakértő, sem a bíróság nem lehet biztos abban, hogy a szakvélemény elkészítéséhez szükséges adatot, tény tartalmazó irat teljes egészében rendelkezésére állt a szakértőnek, ez pedig befolyásolhatja a szakvéleményt. A szakértők éppen ezért rögzítik, ha bármely adatban változás lenne, az a szakvélemény módosulását eredményezheti. A bizonyítási rendszerben a szakértői vélemény nem „abszolút” bizonyíték, azt a bíróság szabadon mérlegeli, és ha aggályosnak találja, készítőjét megidézi a tárgyalásra, ha pedig ez is eredménytelen, más szakértőt kell kirendelnie. Hadd tegyem hozzá, a kü-

lönleges szakértelmet igénylő kérdés bíróság általi „önkényes” megítélése sérti a büntetőeljárás alapelveit, így az eljárási feladatok megoszlásának elvét és a védelem jogát. Akkor van baj egy szakértővel, ha túlterjeszkedik a kompetenciáján és az ügyet ő akarja eldönteni. Ami a kérdése lényegét illeti, az igazságügyi szakértők döntő többsége megbízható, munkáját lelkiismeretesen végzi, a bíróságok nyugodtan támaszkodhatnak az általuk készített szakvéleményekre a tényállás megállapítása során.

► **Bár legtöbbször tévedésről van szó, összegezhető-e a szakértői felelősség kérdése?**

A bíróság a szakértőt figyelmezteti a hamis szakvélemény adásának következményeire, ennyiben nekik is van büntetőjogi felelősségük, miként például a tolmácsoknak is. De ilyenell én eddig nem találkoztam. Azt viszont fontos hangsúlyozni, hogy a mérlegelés, a döntés felelőssége minden esetben a bíróé. Akkor is, ha például bonyolult műszaki kérdésben kell határozni. Elengedhetetlen, hogy a szakvéleményt a bíró megértse, hogy bizonyossággal dönthessen. Egy daruval kapcsolatos balesetnél, amit a vád szerint a szabálytalanul rögzített teher okozott, azzal is kísérleteztem, hogy egy, az újjamra helyezett tollal értsem meg az egyensúlyi helyzettel összefüggő, lehetséges magyarázatokat. Hadd említsek egy esetet, amikor a teherautó és a személygépkocsi ütközésekor az előbbi derékszögben elfordulva hagyott hátra nyomot az úttesten. A szakértő a teljes nyomot fékezésként értékelte, csakhogy a nyom megtörésének helyén a járművezető kiesett. A szakértő ezt teljesen figyelmen kívül hagyta, s ugyan nem ezért, de több „téves” szakvéleménye miatt végül szakértői tevékenységét több évre felfüggesztették. Nos, ő sem készített „hamis” szakvéleményt, csak „hibázott”.

► **Részt vesz-e újabb joggyakorlat-elemzésben?**

Az „Egyes alapjogokat sértő bűncselekmények bírói gyakorlatára” felállított joggyakorlat-elemző csoportnak én is tagja vagyok. Izgalmas kérdéseket fogunk vizsgálni, például a gyűlölet-bűncselekménnyel kapcsolatban született döntéseket. Szakmai szempontból érdekes volt, amikor 2012-ben a Kúria bírói delegációjával látogatást tettünk az Emberi Jogok Európai Bíróságán, ahol személyes tapasztalatokat szerehettünk a testület munkájáról. Az EJB több határozatában kifejtette, hogy alapvető fontosságú az a szerep, amit a sajtó egy demokratikus jogállamban játszik, és a bíróság következetesen elismeri a nyilvánosság jogát arra, hogy közérdekű információhoz jusson. A sajtónak fontos szerepe van abban, hogy a társadalmi és a gazdasági élet viszásságairól, a visszaélésekről valóságúhen

tájékoztassa a polgárokat, e nélkül az „örkútya” szerepét nem tudná betölteni. Ám lényeges, hogy ez a tájékoztatás mások jogvédelett érdekét ne sértse.

► **A Kúria a közelmúltban a média szempontjából is fontos jogegységi határozatot hozott.**

Ez a jogegységi határozat valóban fontos. Külön érdekessége, hogy a Kúria kollégiumainak együttes ülése mint jogegységi tanács hozta meg a döntést. A Kúria jogegységi határozattal csak a szükséges mértékben korlátozza az új Ptk. szabályai alapján kialakuló bírói gyakorlat formálódását.

► **A Büntető Kollégium felülvizsgálati ügyeinek számát növelte egy, tavaly nyáron meghozott alkotmánybírói határozat. Jelenleg hol tartanak ezek az ügyek?**

Az említett AB-határozat jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezésekre született meg, és megállapította, hogy a korábbi Btk. halmazati büntetés súlyosítását érintő, egy adott időszakban alkalmazott rendelkezése alaptörvény-ellenes. Az új Btk.-nak a halmazati büntetés kiszabásával összefüggő, 81. § (4) bekezdése is alaptörvény-ellenes, azt a hatálybalépésére visszaható hatállyal megsemmisítette, és elrendelte az e rendelkezések alkalmazásával meghozott, jogerős ítélettel lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát. A felülvizsgálati indítványok elbírálása a közeljövőben várhatóan befejeződik.

► **Ön egyenletes pályáivet futott be. Eredeendően is erre a pályára készült?**

A családomban egyetlen jogász sem volt. A férjem ügyvéd, s mivel nincs gyermekünk, nagy sajnálatunkra az ő irodáját a családból senki nem viszi majd tovább. Ami a pályakezdést illeti, nemrég adott interjút az Ügyvédi Világnak Székely Ákos, a Kúria Büntető Kollégiumának vezetője. A pályánkon sok a találkozási pont: iskolatársak voltunk a Petőfi Sándor Gimnáziumban, ahonnan az általa említett két kiváló oktatónk, dr. Jablonkay István biológia- és Rugovits Mária matematikánár mellett Draskóczy Pál fizikatanár is megemlíteném. Jóllehet angol tagozatos voltam, rendkívül szigorú oktatást kaptunk a reáltárgyakból is. Állatorvos szerettem volna lenni, de 1971-ben ezt igencsak férfiszakmánának tekintették, így helyhiányra hivatkozva elutasítottak. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karát mindketten esti tagozaton kezdjük meg, s az egyetem mellett a Pesti Központi Kerületi Bíróságon (PKKB) dolgoztunk ügyviteli alkalmazottként. Ez számomra is meghatározó volt, sokat tanultam az eljárás- és az anyagi jogról, mivel a nagy tekintélyű Frech Ágnes bírónő mellett dol-

gozhattam, aki később sokáig vezette a Fővárosi Bíróság Büntető Kollégiumát. Hárman vagyunk testvérek, a szüleink mindhárunkat tanulásra ösztönöztek. Miután nem vettek fel az állatorvosira, tettem egy kitérőt: számvitel-népgazdaság szakon érettségít tettem. Mulatságos emlékem, hogy ebbe az osztályba négyen jártunk olyanok, akik tudtuk: na, ez az, amit biztosan nem szeretnénk csinálni. Végül mind a négyen „jó irányba” indultunk, én az ELTE-re. Sajnos, az édesapám aznap halt meg, amikor letettem a római jogi vizsgámat, tanulmányaimat munka mellett fejeztem be.

► **Mi inspirálta a büntetőjog felé?**

Az egyik legkedvesebb egyetemi tanárom Békés Imre professzor volt, a büntetőjog egyik legelismertebb hazai oktatója. Nagy hatással volt rám, különösen az egyik „specialitása” ragadott meg, a gondatlan bűncselekmények szakterülete. Előadásai kiváló iránytűnek mutatkoztak később, amikor magam is sok közlekedési, illetve foglalkozás körében elkövetett gondatlan vagy szándékos cselekményt tárgyaltam. Fogalmazóként dolgoztam Gábor László tanácselnök mellett, aki elsősorban közlekedési ügyeket tárgyalt. Az 1982-ben a prágai reptéren balesetet szenvedett Malév-gép tárgyalása olyan izgalmas feltáró munkát igényelt, ami tovább erősítette elhatározásomat. És volt még egy fontos momentum. A szakvizsgám előtt két hónappal átkerültem bontóperes szakba, ahol a férjem és felesége önmagukból kivetkőző sárdobálás gyomorforgató volt. Ehhez képest akkor egy többszörös bűnelkövető is „úriembernek” tűnt. Így végképp a büntetőjogot választottam. Tanácselnöki kinevezésem óta a közlekedési ügyeken kívül minden mást tárgyalok. Furcsa, de 30 évnyi bíraskodás ellenére még mindig meg tud lepni az emberi gonoszság és kegyetlenség. A diplomázás után, 1982-től voltam fogalmazó, bírói szakvizsgát 1984-ben tettem, majd rögtön bíróná választott az Elnöki Tanács. A PKKB-n négy évig tárgyaltam közlekedési és más gondatlan bűncselekményeket, ritkábban rablásokat és nemi erkölcs elleni ügyeket. Egy évig az Igazságügyi Minisztérium Büntetőjogi (Bírósági) Főosztályán főmunkatársként dolgoztam, majd a Fővárosi Bíróságon 1989-től 14 évig másodfokú bíróné, alkalmanként tanácselnökként jártam el. Az egyik legszebb szakmai időszakom volt, hogy a 2003-ban megalakult Fővárosi Ítéletábla munkájában a kezdetektől részt vehettem, ahol 2006 szeptemberéig másodfokú tanácsban ítéleztem. Új emberek, új, addig ismeretlen feladattal, hiszen azt megelőzően a táblabíróságok évtizedekig szüneteltek. A mi dolgunk volt ezt tartalommal megtölteni, ami nagyon sok kihívással és örömmel, de rengeteg munkával is járt, a Legfelsőbb Bíróságtól (LB) hatalmas iratanyagot kellett átvennünk. Jó volt együtt dolgozni Lukács Zsuzsanna elnökkel és Zsine Ágnes kollégiumvezetővel. A Kúria elnöke

2012. június 1-jétől megbízott, majd 2013. december 1-jétől kinevezett tanácselnöknek, amivel elérkeztem hivatásom csúcsára. Ez megtisztelő feladat. Emellett tagja vagyok a Kúria Bírói Tanácsának. Többek között ez a testület hallgatja meg és véleményezi a Kúriára pályázatot benyújtó bírakat.

► **Az igazságügyi minisztériumba hogyan került?**

Ez egy felkérés volt, és mivel azt már akkor megtanultam, hogy ezen a pályán felkérést nem szabad visszautasítani, elfogadtam. A munka nagyban hasonlított ahhoz a joggyakorlat-elemzéshez, ami ma a Kúria feladata. Ekkor lett igazságügyi miniszter Kulcsár Kálmán, vele pedig új időszámítás kezdődött. Elindult az '56-os ügyek, perek feltárása, újraértelmezése, amiből szintén sokat tanulhattam. Sok bíró azért nem vállalta a feladatot, mert az államigazgatási hierarchiában az általa jegyzett dokumentumon végül nem az ő aláírása, hanem valamelyik hivatali feletteséé szerepelt.

► **Milyen ügyei voltak, melyek meghatározták a bírói szemléletét?**

Nos, több ilyen is említhetnék, hiszen a közlekedésben, de sajnos az építőiparban és az egészségügyben is szép számmal fordulnak elő balesetek. Utóbbiaknál nem a klasszikus orvosiműhiba-perekre kell gondolni, ez a polgári jog területe, hanem olyanokra, amikor a foglalkozási szabályok hatálya alatt álló orvos gondatlan kötelességszegései miatt, tehát e foglalkozási szabályszegésekkel összefüggésben közvetlen veszélyhelyzet alakul ki. Az egyik ügyben az orvos helyben nem tudott megfelelő ellátást adni, de a mentővel egy jobb felszereltségű kórházba továbbküldött gyermek – az utazás miatt az egyébként a mandulaműtét szövődményként fellépő vérzéses – állapota tovább

rosszabbodott és útközben meghalt. Az LB ebben az ügyben mondta ki elvi élel, hogy az elkövető felel a más által kialakított veszély továbbfokozásáért. Egészen döbbenetes volt, de találkoztam már olyan orvossal is, aki nem tudott arról, hogy hivatásával kapcsolatban büntetőjogi felelőssége is felmerülhet. A bírói habitusom és a szakértői munka egyik érdekes összeérése volt, amikor egy tömegközlekedési jármű vezetőjének ügyét tárgyaltam. Ő a piros jelzésen áthajtva ütött el a zebrán egy szabályosan átkelő gyalogost, aki súlyosan megsérült. A körülmények alapján a sofőr tárgyalás mellőzésével pénzbüntetést és nem vitásan, a foglalkozását jelentő járművezetéstől eltiltást kapott. Ezt elkerülő tárgyalást kért, ahol a közvetlenség alapján éreztem, hogy valami nincs rendben nála. Az elrendelt elmeorvos-szakértői vizsgálat büntetési kizáró kóros elmeállapotot állapított meg nála. Az eljárás megindulásakor nem vették el a jogosítványát, én pedig az ügy lezártaig rettegve hallgattam a rádiót, nem okozott-e újabb balesetet. A gondatlan bűncselekményeknél azzal kell szembe-szűlnünk, hogy a sértett és a vádlott is szerencsétlen kárvallottja az ügynek. Itt egy egészen másfajta elkövetői körrel van szó, ezek az emberek nem a klasszikus értelemben vett bűnözők. Egyetlen ember sem lehet minden percben tökéletes formában, így bárki kerülhet gondatlan elkövetői helyzetbe. Bíróként ma sem könnyű megbirkózni ezekkel a „szerencsétlen sorsokkal”, de az elfogulatlan ítélkezéshez elengedhetetlen a tárgyilagos, érzelem nélküli hozzáállás. Persze azért segítségem is van: a férjem. Még fiatal bíróként, első fokon egy halálos közúti balesetnél ítélkeztem. Ő mindig azt mondta, „ne onnan középről (a bírói pulpitusról) legyek okos”, hanem a megszerzett jogosítvány birtokában rendszeresen vezessek is, hogy ismerjem azokat a forgalmi-műszaki szituációkat, amelyekről esetleg bíróként döntenem kell. Fontos ugyanis, hogy a büntetőbíró milyen tényállást állapít meg: az ilyen ügyekben a büntetőjogi felelősségre vonást gyakran követi a polgári per, és nem mindegy, hogy abban – az én ítéletem alapján – milyen kártérítési felelősséget állapítanak meg. Ennek súlyos anyagi következménye lehet, például, ha a biztosítási összeg mértéke a tét. Ha viszont a tények alapján körültretekintően, a legjobb meggyőződésem szerint döntök, nyugodt lelkiismerettel zárhatom le ezeket az ügyeket.

► **A férjével nincsenek szakmai vitáik?**

A legkevésbé sem, ugyanis nem beszélünk az ügyeinkről, ez így helyes. Viccesen azt mondhatnám, ez a házassági békénk alapja. Mivel egész nap tornáztatjuk az agyunkat, emberek közt mozgunk, otthon gyakori, hogy egyszerűen csak zenét hallgatunk, s élvezzük a csöndes együttlétet. Egy érdekes, emlékezetes esetünk azért volt, nagyon régen. Kiszígnáltak rám egy közlekedési bal-

esetet, amelyben egy forgalmas útkeresztezésben szirénázó rendőrautóval ütközött egy másik gépkocsi. Utóbbi vezetője azzal védekezett, hogy nem hallotta a szirénát, ám ezt a tanúk is kételkedve fogadták. Az idősebbek talán emlékeznek még arra, hogy a rendőrautók homloklafára két hangszóró volt felszerelve. Nos, a baleset vizsgálata során kiderült, ezek olyan szögben voltak beállítva, hogy a hangot elnyelte egy beépítetlen telek, a szaknyelv szerint hangszápot képzett. Izgalmas tárgyalásnak ígérkezett, a bizonyításban pedig a szakértőknek is fontos szerep jutott. Igen ám, de egy este azzal állított be a férjem, hogy egy nagyon érdekes üggyel bízták meg. Ahogy belefogott az elmesélésébe, már tudtam, ugyanarról van szó. „Ne is folytasd!”, mondtam neki kicsit bánatosan. Másnap kértem az ügy átosztását már bíróra, nem tehettem mást.

► **A férje szintén büntetőjogász? Esetleg elárulja a nevét?**

Örömmel, már csak azért is, mert különleges ember, aki már szintén szerepelt az Ügyvédvilág hasábjain. Galli Istvánról van szó, aki – ahogy korábban én is – büntetőjogot oktatott a győri Széchenyi István Egyetemen. Évek óta a Budapesti Ügyvédi Kamara Etikai Bizottságának az elnöke. Mindketten valljuk a „tanítva tanulni”-elvét, ezért fontos volt számunkra az oktatás. Sajnos a mostani leterheltségem mellett már nem tudtam tovább vállalni a tanítást, amit nagyon bántok. Az oktatói munkámat 2005-ben a Széchenyi István Egyetem Egyetemi Tanácsa „címzetes egyetemi docens” címmel ismerte el. Férjemre visszatérve, külön büszkeség, hogy tavaly, a 70-ik születésnapjára megkapta a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét. Ő már idősebb fejfel maga is beült az iskolapadba, ahol maga is egyházi jogot oktat, és nemrég elvégezte az Evangélikus Egyetem MA teológiaszakát. Részben a korábbi tanítványai tanították. Ő rendkívül békés, segítőkész ember, soha nem rivalizált velem, mindig támogatta, ha felsőbb bíróságra pályáztam. Szívesen olvasok klasszikus angol irodalmat – bármilyen furcsán hangzik, engem a krimik kapcsolnak ki. Mostanában leginkább a skandinávok, de szívesen forgatom újra és újra Agatha Christie-t. John Grishamnél főleg az amerikai bíróságok világa fog meg. Az, hogy egy más jogrendszerben milyen eszközök állnak a bíró rendelkezésére a bíróság tekintélyének megővésére. Szerencsére a tárgyalóteremben én mindig meg tudtam tartani a fegyelmet. A férjemmel egész életünkben elég volt a Balaton nyaranta. Most, hogy végzett teológus lett, kedvünk támadt a bibliai szenthelyek felkeresésére. Első utunk ugyan Izlandra vezetett, de két éve megjártuk a Szentföldet, ami egy csoda volt. Nemrég pedig Törökországban látogattunk el vallástörténeti helyekre.

Kálmán Attila

Fotó: Rózsa Zsuzsanna